

**R. P. Christophori De Ortega È Societate Iesu, Quondam
Scolasticæ Theologiæ publici Professoris, ac ejusdem
Facultatis Præfecti ... Theologia Controversiarum
Dogmaticarum, & Scholasticarum, de Divina ...**

**Ortega, Cristóbal de
Lugduni, M.DC.LXXX.**

II. De donis actualibus, siue actibus supernaturalibus in instanti creationis
suæ Angelis à Deo donatis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94285](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94285)

glorie amplioris (vñ ex potentioribus auxiliis con-
naturalis est, quam, ex minus potentibus, casu,
quo eis contentiatur) scientia media prænouerat,
Deus contulerit; fit planè Angelos, superioris perfec-
tionisque nature connaturalissimo, prouidentia,
& prædestinationis, supernaturalis modo, intensius
operasse, ampliusque glorie promeritos assequutos-
que fuisse, quam inferioris nature Angelos reliquos,
ex quibus inferiores hierarchia componerentur, ac
demum superiores hierarchias Angelis nature, gra-
tia, & glorie donis; præstantioribus naturaliori
prouidentia, ac subinde de facto (vt Patres, & schola-
stici communiter docent) constare.

QVÆSTIO II.

De donis actualibus, sue actibus su- pernaturalibus in instanti crea- tionis sue Angelis à Deo donatis.

E Gimus questione prima de donis habitualibus,
quæ à Deo in sue creationis instanti primo, si-
mul cum absoluta sui existentia Angeli receperunt,
& gratia auxiliante, quæ est sancta cogitatio sit, ta-
men ex parte actus primi ad eorum actus, & opera-
tiones se tenet: iam de actibus, & operationibus,
quæ ab illis habitualibus donis, & gratia auxiliis,
vel proximè, vel remotè proueniunt agendum recta
methodo est: ex eis autem, quidam actus intellectus
sunt, quidam actus voluntatis ab eis donis habitua-
libus prouenientes: & quoniam habitus intellectus à
Deo tunc infusi alij per accidens infusi sunt, scientiæ
abstractiue scilicet naturalis, ab ipsis adquiribilibus, de
obiectis quorum tunc species propriæ debita ipsi
non erant (vt Adamo in statu innocentia infusi fue-
re) & hi quidem, vel propriæ, & strictæ, atque
evidentis scientiæ, ex certis, & evidentibus, collecti
actus sunt, vel non, ex evidentibus, & certis de-
ducti, ac proinde nec scientiæ strictæ, & propriæ
actus: alij vero sunt actus supernaturales, intelle-
ctus, & fidei, de omnibus an pro primo creationis
instanti Angelis adfuerint, vñ & de supernaturali
beatitudine, siue perfecta patriæ, siue imperfecta
viæ) à Theologis disputatur: de actibus vero vo-
luntatis à Deo Angelis donatis disputant etiam Do-
ctores, in præsentem, & in primis de amore Dei su-
per omnia, vel naturali, vel supernaturali, deinceps
de actibus erga obiecta reliqua honesta spei, & reli-
quarum virtutum moralium. De his igitur omnibus
suo ordine, & scorsim de singulis agendum, ac de-
finiendum, hic à nobis erit, & primo de actibus intel-
lectus, secundo de actibus voluntatis. Tertio de actu
beatitudinis, tam naturalis, quam supernaturalis, siue
imperfectæ, siue perfectæ, de qua an in actu intelle-
ctus, an in actu voluntatis consistat definire huius lo-
ci non est. De his, inquam, secundum physicam suam
entitatem sumptis, non autem qua mediât, vel im-
mediât liberi honesti ac meritorij esse possunt, de
eis enim ita sumptis, tota quæstione tertia, ex gene-
rali principio, ibi examinando, facile, quid sit cen-
sendum constabit.

CERTAMEN I.

De actibus scientiæ, & cognitioni abstractiue Angelorum in primo instanti sue creationis.

1. Gimus de abstractiua solum Angelorum in primo
instanti cognitione & scientia, de intuitiva omni-
pè, & visione obiecti, cuius in eo instanti species ha-
buerit (de quo non hic, sed tom. 1. nostræ philosophiæ
controu. vit. de naturalibus ac purè philosophicis Ange-
lorum disputamus) certum est eam, ex tunc singulari
fuisse, quin dubitandi, ambigendive ratio vñ posse
occurrere: scientiam vero, & cognitionem abstractiua
Angelorum diuidimus in per se naturalem, cuiusmodi
est scientia omnis nature sua per discursum ex vno ob-
iecto cognito ad aliud ab Angelo adquiribile: (quam la
proprie strictæque, & perfectæ scientiam, euidenter sci-
licet, & ex evidentibus deductam legitur, & in non ex
ita evidentibus, aut non ita legitime deductam subdi-
uidimus) & in scientiam, & cognitionem supernatura-
lem fidei, ob Dei reuelationem: hæc vero nostræ di-
uisionis, membrum, ad rem præsentem oportet subdivi-
dimus in actum fidei ob reuelationem, & testimonium
Dei obsecrum, siue non euidenter notum, creditum
Angelo (sicut vulgo hominibus, qui in via credimus
contingit) & in actum fidei ob testimonium & reuelationem
Dei certo, & euidenter Angelo creditum notum
non est enim de viroque modo habito fidei actu ca-
dem in se præsentem decidendi ratio. Ne tamen actus,
secundo modo assignatus dicatur impossibilis: suppono,
ex tom. 2. de ente supernaturali contra 1. (que est de
fide) actum fidei cum euidencia, & intuitione reuelationis
posse, non solum de potentia Dei absolute, sed cons-
piciendi, & in actum fidei ob testimonium & reuelationem
naturalissime consistere, vt satis, est summam ostendi
disputans de scientia humanitatis Christi: quare, ex in-
compossibilitate actus fidei, cum euidencia reuelationis,
neq; in Angelis, eiusmodi actus fidei repugnabit.

2. Suppono secundo euidenciam reuelationis angelis
in primo instanti creationis, & medietatem, ex dictis, &
motibus signique locutionis, & reuelationis diuina, in
se euidenter notis, abique Dei visione clara, & absque
euidencia adhuc abstractiua, locutionis Dei extrinsecus per
eius species abstractiua, vel proprias ex modo autem
concursum diuini temperatas, vt eius locutionis Dei lo-
cum abstractiua cognitionem euidenter improprietatem
& certam Angelis ingererent, si non posse, vt non inueniatur
centet Arriag. d. 20. lect. 2. sublect. 1. & 2. contra Scot. c. 1.
n. 17. & quidem, quoad certitudinem cognitionis de locu-
tione Dei indubitatum esse debet: cum hominibus certam
viatoribus, pluribus, quibus immediate, & per quos Ec-
clesia sue veritates, quas voluit Deus, reuelauit, certam
euidencia adhuc abstractiua, locutionis Dei cognitionem
abstractiua reuelationis, & locutionis Dei cognitionem
abstractiua reuelationis, ex qua, ita sumit reuelationis Dei
diderunt, vt miracula statim in eorum reuelationis Dei
argumentum obtulerint, & illico patuit, quin ab aliis
fuerint instructi miraculæ, aut signa alia, quibus in
eam certitudinem reuelationis, & locutionis diuina ad
ipsos induci possent, præcessissent. Ac de sanctissimo
Patriarcha Ignatio, nouimus de suis priuatis reuelati-
onibus mysteriorum, & veritatum fidei à Deo immédia-
tione Mysteriorum, & veritatum posuit, habetis
te Manet, vbi perfectionis tyrocinium posuit, pro Et-
adeo certum fuisse vt non extantibus communibus, pro Ec-
clesia tota certo ipsum ex omnia crediturum doctrinam
asseuerit. Nec dubium esse debet, quin Deus mysteria sua
Angelis ita immediata reuelatione, & euidencia ipsi, aut
certa abstractiue cognitione indita in instanti sue crea-
tionis reuelauerit. cum eo modo de aliquibus veritatis
homines viatores instruxerint, prædicationis viæ angelo-
rum breuitate institui illico eos de credendis oportunitate
vt deliberato in via, ac meritorie credere possent.

Denique

3 Denique suppono, opus non fuisse, ut omnibus Angelis, ea immediata reuelatio à Deo fieret, ac certa eius cognitio simul infunderetur, sed satis fuisse, ut aliquibus summæ dignitatis natura, & gratia iuxta superius dicta immo Angelo ex eis summe in vtraque perfectio, & immediata reuelatio fieret, eiusque certa, & euidens cognitio à Deo infunderetur, ac per ipsum reliqui, etiam eiusdem gradus hierarchici, pro eodem instanti creationis de reuelatione, & reuelatis à Deo mysteriis instruerentur. Ratio autem est, quia tunc gradus hierarchici instruitur dispositi; non erant, qui post exactam viæ Angelicæ durationem, ex bonis solum Angelis erant instruiti, insititque denum sunt: quare nec illuminatio Angelorum inferiorum graduum per Angelos superiorum, quasi iurisdictionalis, & ex lege erat à Deo instituta: vnde nec immediata Angelorum supremi gradus hierarchici à Deo illuminatio: ac proinde liberum profusus nec vlli suæ legis, aut statuti, quod nondum erat, aduersum Deo fuit Angelum, seu Angelos, quos vellet alioquin, immediato, & illuminare, ac medio, mediis illis reliquos, non solum pro instanti creationis, sed pro reliquis totius durationis, quia viatores extierunt. Fuit autem conaturaliori providentiæ congruentius, ut his, qui dignitate vtraque cunctis præcelleret, ad immediatam illuminationem, & reuelationem eligeretur, & ut reliquos de reuelatis sibi à Deo instrueret, cessat absurdum inde quo ab hac cogitatione, in quam, inclinavit Ariaga, recessit citra subiect. 2. num. 23. §. *Hinc habetur primus* quod, scilicet, omnes Angeli supremæ hierarchiæ, æque immediate illuminari à Deo debeant: cum immediate vero euidencia illuminationis, reuelationisque à Deo fidei actum sitare non possit, ac proinde nullus Angelus supremæ hierarchiæ (tertia scilicet, ut minimū Angelorum pars) fidei actum habuisset, quod est improbabile, & absolum, tamen de vno, vel altero Angelo asseri probabiliter, & citra dissonantiam pueri. Vidimus namque, ab immediata illuminatione supremi Angeli hierarchiæ supremæ ad reliquos eiusdem pro viæ statu consequentiam non tenere. Item: in nullo actum fidei, secundum suam substantiam, & entitatem, cum euidencia reuelationis, etiam clara immediata, & intuitiva repugnare, nedum cum abstractiva euidencia, aut certitudine, qualem Angeli adhuc viatores habent. An vero cum fidei libertate, & merito pugnent. q. 3. desinitur his positis.

4. Dico primo Angeli omnes in primo instanti creationis actus scientiæ naturalis, cum propria, & strictè talis, tum improprie, & late, proprio discursu ex naturaliter notis acquiribilis, & per accidens infusa secundum suam substantiam, & entitatem sumptos habuerunt. De actibus scientiæ propriæ, & strictè talis, probatur irrefragabiliter conclusio, ex scientia visionis, & intuitiva obiectorum omnium, quæcumque ea sunt, quorum in primo instanti creationis Angeli species proprias habuerunt; eorum quippe pro eo etiam instanti visionem claram, & intuitionem habuisse certum, & indubitatum, ut diximus, cunctis scholasticis est, quia scilicet intellectus angelicus propria obiecti specie instructus, est causa naturalis completa expedita, & determinata de se ad eius visionem eliciendam, non minus, quam ignis applicitus materiam ad productionem caloris, & quævis alia causa naturalis completa, & expedita, ad proprium effectum producendum: ergo illico, eius obiecti visionem eliciet, non secus, ac reliquæ causæ naturales complete, & expeditæ, ubi primum sunt, suos proprios effectus producant, quia, ne vnus quidem instantis mora trahatur, ut eos producant, quia in eo nil amplius virtutis promouendinis, expeditionis, ad eos producendos reperitur, quam in primo. Tum sic, ut intellectus Angelicus in primo creationis instanti cognitionibus hisce euidens obiectis, ex quibus euidenter alterius obiecti, seu obieui veritatis cognitio, & conclusio deducitur, est causa naturalis completa, expedita, & determinata, eius cognitionis & conclusionis elicienda, ergo illico, in eodem illo instanti proximo lux creationis illam eliciet, quia, vel vnus instanti moram trahat, illudque instans, immediate sequens ad eam eliciendam expectet. Perpicua proinde, ut dixi, prima hæc conclusio nostræ pars est. Secunda vero pars non adeo est perspicua, pro qua proinde illud addidit. *Secundum substantiam, & entitatem*

actus scientiæ. Est quippe secunda hæc conclusionis pars de scientia Angelica probabilis solum, neque ex euidens præmissis cognitionibus aliorum obiectorum per legitimam illationem, & discursum Angelorum adquiribili, ut in nobis nostrarum scientiarum quas dicimus, conclusionibus maiori ex parte earum (Philosophia. v. g. & Theologia) vlu venit, quarum plerumque conclusiones probabiles solummodo sunt, atque ex præmissis probabilibus tanquam deductæ. Vnde sit, ut ratio pro prima parte conclusionis de scientiæ propriæ, & strictæ actibus, seu conclusionibus euidens, locum pro secunda habere nequeat, siquidem intellectus causa naturalis completa, & determinata de se conclusionis eiusmodi inferenda non est, uti nec intellectus noster præmissis tantum probabilibus instructus: quare eis etiam habitis possumus conclusioni non illico assentiri.

5. Ut autem conclusionis pars hæc, ut à nobis proponitur perspicue intelligatur, & à nobis probetur, ac de actu fidei Angelicæ in instanti, primo creationis mox dicendis, & probandis ternatur complaneturque via, aduertendum est, hanc intellectus Angelici (sicut & nostri) præmissis solum probabilibus instructi indeterminatam ad assentiendum conclusioni, seu indifferentiam in actu primo ad assentiendum, vel non assentiendum conclusioni ab intellectu ita consueto præcise eiusue actu tolli, & determinationem in actu primo ad assentiendum conclusioni induci non posse: quia intellectus potentia libera non est, quare, nec sibi ipsi actum imperare, nec sine imperio indeterminatam & indifferentiam suam ad actum, eiusue omissionem actu ipso elicto immediate in actu secundo determinare potest. Id enim voluntatis libera, & arbitrii in actu primo solius proprium est. Ea igitur indifferentia & indeterminatio extrinsecus, actiue, aliunde, quam ab intellectu, qua tali, eiusque actu tolli in actu primo debet, ut probabilis conclusioni assentiantur: ab actu, scilicet, voluntatis assensum imperantis, cum præmissis ex quibus discunt atque ex ipsis illatio solum probabiles esse cognoscuntur, & fallibiles, vel obiectiue, cum præmissis, etiam de se fallibiles, & probabiles saltem negatiue, euidens intellectui non apparentis est nulla fallibilitatis earum ratio intellectui representatur, cuius rationem in assensu, cum præmissis ipsis tum conclusioni præstida hæreat, quemadmodum in subitis motibus voluntatis, erga obiecta aliqua de se etiam mala, sæpe contingit, ubi nondum malitiæ cognitione voluntas præuenitur. Cum autem tota, & adæquata actiuitas ad conclusionem ex probabilibus principis, ac præmissis inferendam penes intellectum, à eis præmissis inferendam, & subinde fallibilibus cognitibus instructum sit soloque ei ita instructo determinatio ad assentiendum illatum imperantis, vel actiue, ex actu voluntatis assensum illatum imperantis, aut obiectiue ex amotione cognitionis de præmissis, & illationis fallibilitate, qua ab assensu ex parte obiecti detineretur, possit obuenire, sit plane eundem actum secundum substantiam, & entitatem assensuum conclusioni fore, siue ex libero voluntatis imperio in actu primo determinetur, liberque mediate actus assensuum conclusioni subinde euadat siue obiectiue seu ex parte obiecti vnde cumque obueniente à notione cognitionis de fallibilitate principiorum, in se solummodo probabilium, & illationis ex ipsis, negatiue saltem, euidencia ea omnia intellectui cuiuslibet, (& ad rem præstantem Angelico) represententur, atque adeo nullo adstante retractatio ex parte actus primi ad assentiendum conclusioni probabilis necessario intellectus terminetur, quemadmodum agens quoduis nullo adstante contrario, aut impedimento, si plene, & complete actiuitatis naturalis sit, necessario operatur.

6. Ex his facilis est secunda huius partis conclusionis probatio, quia ex sola necessitate deliberationis voluntatis ad imperandum intellectui instructo præmissis solum probabilibus ac subinde indeterminato in actu primo ad assentiendum, ut per eiusmodi imperium in actu primo determinatus assentiantur eiusmodi conclusioni probabilis non possit Angelus in primo instanti suæ creationis conclusioni probabilis solum assentiri, actumque abstractiue scientiæ minus propriæ, & late sumptæ haberi, atque sola amotione cognitionis omnis de sola probabilitate

probabilitate, fallibilitateque præmissarum, & conclusionis inde inferenda (videlicetque extrinsecus, ac sine ulla deliberatione voluntatis amotio illa proveniat) tollitur ex parte actus primi eiusmodi indeterminatio, & indifferentia intellectus instructi præmissis illis, re vera solum probabilibus, & fallibilibus, atque inducitur determinatio opposita ad assensum conclusioni: ex eis præmissis (ut proxime à ratione, & à paritate subiectorum motuum instantaneorum voluntatis in objecta de se mala, ubi nulla adest ab eis retrahens cogitatio ostendebamus) ergo in primo illo instanti creationis suæ potuit Angelus conclusioni ex præmissis re solum probabilibus, assentiri, atque actum abstractionis scientiæ improprie, & late dictæ habere: ut secunda parte conclusionis dicebamus. Discursus est legitimus, & satis probata minor. Maior mihi est certa: alia quippe ratio verosimilis non apparet, ob quam vnico, & primo creationis instanti nequeat Angelus conclusioni probabili, ex præmissis probabilibus assentiri (sicut evidenti, & ex evidentibus deducta posse, & de facto assentiri, prima parte conclusionis diximus, & probauimus) nisi ex indeterminatione, & indifferentia intellectus præmissis solum probabilibus instructi in actu primo ad assentiendum, vel non assentiendum, conclusioni, quæ non nisi per actum deliberatum (intellectus, quæ tali impossibilem) à voluntate possit auferri: quod, si esset verum, cum deliberatio, seu libera determinatio voluntatis creatæ in vnico instanti magnis fundamentis censetur impossibilis, (ut questione tertia videbimus) efficaciter conclusio impugnaretur, est igitur assensus Angeli conclusioni probabili in creationis instanti secundum substantiam possibilis: ergo, & habitus de facto, est quippe perfectio, & per se naturalis absolute, ac proinde pro illo tunc per accidens infusa, & super naturaliter, quoad modum, disposita. Sed consequentiæ huius probatio, erit solutio imperfectionum, quæ in eo actum scientiæ videntur apparere: quæ erit etiam conclusio, & veritatis eius explicatio pro rudiioribus maior.

7. Prima scientiæ late actus solum probabilis est de se fallibilis, ac proinde esse de se error potest, & de facto, in pluribus eius scientiæ, actus erronei erunt: ergo à Deo in naturæ Angelicæ ornamentum pro eo instanti eiusmodi scientia curatum, ac dispositum non fuit. Equid enim ornatus, imo non indecentiæ, habet erroneus actus. Respondetur: probabilitatem præmissarum, & conclusionis, ex genere suo, nec veritatem earum, nec falsitatem claudere determinate, nec excludere: sed solum veritatis, aut falsitatis earum evidentiam ex terminis, & obiecto ipso, vel ex mediis, quibus eis assentimur: quare ratione materiæ actus probabilis assensus re ipsa esse possunt quandoque re ipsa falsi, & errores, quin veri esse re ipsa queant. Illos ergo, re ipsa veros, actus probabiles scientiæ late dictæ amotione cognitionis omnis de eorum fallibilitate prouidit, dispositque Deus Angelis in instanti creationis, eorum ornameto, non exiguo: verum quippe, & quod re ipsa falsum nequit attingere, probabiliter adhuc, perfectio est, cum veritatis eius ignorantiam, etsi non positua evidentia veritatis absolute propellat, assensus vero probabiles, re tamen ipsa falsos, & erroneos Angelis pro creationis instanti, non ita prouidit Deus, sed fallibilitatis eorum cognitione adiuncta, ne eis tunc assentirentur, disposuit, ut erroris ignominia physica eos, cum primum, è sua manu, & arte prodibant, liberaret. De scientiæ igitur probabiles, & late dictæ actibus veris conclusio nostra intelligenda est, non de falsis, & erroneis, qui sub scientiæ nomine, non veniunt, sed erroris & turpissimæ ignorantie, scilicet posituæ. Secunda obiectio esse potest: Angelos in statu etiam, & duratione quouis status viæ (cuius pars est primum instans suæ creationis) solum, ex notis euidenter discurre posse: tum, quia ex eis solum discursum Angelis videntur scholastici tribuere: tum, quia alias erroris periculo essent expostiti: tum denique, quia cum probabilia media non per se, sed per alia media probabilia fiant, processus infinitus repugnans in hac probabili solum Angelorum scientia, videretur admittendus: atqui ex evidentibus præmissis, & principiis repugnat scientia non euidens, ac solum probabilis: ergo, & secunda hæc pars conclusionis est de subiecto repugnante, & non supponente, ac subin-

de facultatis necessariæ. Negatur antecedens, cuius prima probatio, ex communi scholasticorum est falsa. Ij enim de Angelis solum beatis, non autem de cunctis Angelis, in statu viæ agunt, dum eis discursum, ex evidentibus solum concedunt. Imo neque de eorum discursu ex probabilibus disputant: quare neque beatis Angelis negant, quibus modo, & prouidentia Dei supradicta, & ex imperio etiam deliberato ipsorum assentiendi conclusioni, cum assentiantur, erroris periculum satis præcauebitur, quo secunda probatio euanesceat. Vltima probatio antecedentis ab absurdo processus infiniti æque nostram scientiam late dictam ac solum probabilem, atque Anglicam impugnat, solumque probat deueniendum in ea tandem esse ad prima aliqua principia de se, ac suis terminis probabilia, sicut in scientia stricta ad principia per se, & ex terminis nota, & euidentia. Id, quod ita esse sæpe docuimus: in quorum veritate, & probabilitate ex terminis penetranda & deprehendenda acutiora, & profundiora ingenia multum reliquis minus robustis, & profundius præstare ostendimus. quare earum penetratio, & comprehensio clarior, maiorque Angelis, qui à Deo intellectu hominibus præstant erit concedenda.

8. Dico secundo: actum fidei secundum substantiam, esto non vt liberum, & meritum ex pio effectu libero credendi, de quo q. 4. ex generali principio definitur: omnes Angeli in primo instanti suæ creationis habuerunt. Supponit conclusio Angelis cunctis aliqua saltem fidei mysteria in instanti creationis fuisse reuelata saltem Dei vnus & tui (quod Trinitatis mysterium est) de quo dubitat nemo: etsi enim Dei vnus iuxta conclusionem primæ partem primam euidentem scientiam habuerunt, cum qua & fidei de Deo vno actum repugnant nonnulli immerito putant, ac subinde eius reuelationem superflue possent censere; at Deum hunc vnum tribus personis identificarum re ipsa esse, ne probabilitate discurre, imo ne suspicari quidem naturæ vnus leclia reuelatione, possent. Oportuit autem mysterium hoc Angelis ex tunc reuelari, vt, quamuis tunc deliberato Deum Trinum, seu vnum venerari, amaretque super omnia non possent, quia deliberatio creatæ tempus requirit, saltem ex tunc deliberandi principia, quæ in eos actus obsequia erga Deum inducerent, & quibus præuenienter adesse eis oportuit, vt, cum primum deliberatio haberi, peragique ab eis posset debitis eis creatori suo Deo Trino obsequiis amoris, adorationis, & gratitudinis possent satisfacere. An vero mysterium etiam Incarnationis in instanti creationis suæ fuisse Angelis reuelatum, incertum mihi est, nec solido fundamento definibile, nisi ex suppositione quod præceptum Angelis impositum fuerit, vt Christo Domino, seu Verbo incarnato, cuique humanitati obsequium, obedientiam, & adorationem præstarent, de quo inferius agendum. Si enim de eo præceptum Angelis fuit à creatione initio impositum, (vt ob rationem proximè datam æstimo) probabilis est, cum tunc præcepti capaces essent, ipsorumque via, & deliberandi oratio necessaria ceperit; imponi autem illis præceptum, non potuit nisi mysterio Incarnationis simul reuelato: quare in creationis instanti reuelatum hoc mysterium fuisse, consequens est, sed, quidquid de reuelatione huius etiam, & aliorum mysteriorum in eo instanti per actum fidei secundum substantiam, etsi non libere, sed necessario erga reuelata, tunc præstitisse, secunda hæc nostra conclusio fert. Probaturque facile ex dictis, quia vel loquimur de (Angelis supremæ hierarchiæ, vel vt probabilis reputo, & asserui num. 3.) de eius hierarchiæ Angelo supremo, cui immediate Deus est loquutus, & mysteria reuelauit, ac immediata hæc reuelatio à Deo certa, atque abstractua euidentia, innotuit; vel de aliis, quibus, vel per hunc Angelum, vel per alios mediate, aut mediantibus cognita Dei reuelatio fuit? & quidem postremis hæc omnibus amore Dei prouidentia fuisse pro illo instanti cogitationes, quibus de existentia reuelationis diuinæ possent ambigere, hærare, atque illos ad deliberandum voluntate suspenso ab assensu, tam magno, & potius motuque reuelationis dubitare detinerent, quare, & imperium prout affectus, qui etiam dubitantes de existentia reuelationis ad credendum determinaret, agereturque necessario, si ipsi adesse opus non fuit, ergo necessario statum

Disput. III. Quæst. II. Certam. II. 119

atque illico reuelatis crediderunt: quod ex dictis de scientiæ late dictæ actibus valde confirmatur: & pro his, vel illo Angelo supremo, cui immediate facta à Deo reuelatio fuit, & Dei locutionem illam esse certo, & euidenter abstractiue innotuit, confirmatur. vigentes. Habet enim adiutorium discursus naturalis euidens: quicquid Deus dicit verum est, vt reuelatis discursus necessario assentiretur, cuius assensus euidens non obest (vt nonnulli putant) sed iuvat potius, vt simul ob mortuum indubitæ reuelationis mortui connexionis præmissarum cum conclusione longe fortius, & indefectibilis, atque vt tale cognitum, in eius discursus maiore præmissa iterum firmius eidem veritati assentiantur. De quo latius controu. de fide. t. 2. de ente supernatur. Probatur secundo conclusio, quia Angelis cunctis indeliberatis etiam pius effectus credendi in instanti creationis adfuit (vt iam cert. 2. concl. 1. dicimus) quo ad credendum ex parte actus primi efficaciter determinaretur.

CERTAMEN II.

De actibus voluntatis Angelorum in primo instanti creationis.

1. Actus voluntatis Angelorum in actus virtutum, ex obiecto moralium, & theologialium diuidi possunt. Primi tursus in suas satis notas species, quorum Angelica natura capax est, nullquam ad præsens singularem recensenda, quia de eis omnibus eadem est difficultas, & decidendi ratio communis. Actus vero Theologales nempe Spei, & Charitatis scorsim recensendi, & examinandi hic erunt ob speciales eorum naturas ex quibus diuersæ suboriri possunt difficultates. Est autem sciendum de his omnibus actibus voluntatis, Angelicæ in primo creationis instanti secundum substantiam sumptis solummodo agi: sicut de actibus intellectus cert. 1. egimus. De eis quippe, vt liberi, & meritorii, non nisi, ex principio generali de necessaria duratione, vt rationalis creatura, etiam Angelica, deliberet (an scilicet diuisibilis, & temporis necessaria sit, an instantanea, & indiuisibilis sufficiat) definiti cordate potest: de vero questione, ex instanti, vt diximus. q. 3. agitur: ex cuius decisione actibus omnibus siue moralium siue theologialium virtutum, quoad eorum libertatem, & meritum vincta conclusione, simul & facile definiemus. Postremo loco de Angelorum beatitudine disputandum est cert. 3. quia sub hoc adhuc Doctoribus Scholasticis est in quibus intellectus ne, an voluntatis actibus consistat, neque eam decidendi locus hic opportunus, sed. t. 2. de ente supernaturali controu. vlti. de beatitudine perfectæ, & suprema Sanctorum in Patria, cuius ad instar imperfectæ, & imitativa status viæ beatitudinis, siue naturalis, viribusque naturæ solis habitabit, siue supernaturalesque etiam fidei cognitionis supernaturales actibus natura rationalis adiuta habere, in via possit, cogitanda, statuendaque necessario est: utrum etiā quia, in quocumque actu siue intellectus, siue voluntatis, siue virtutis beatitudo veraque consistat, cum de vtraque, post examen, & decisionem, de virtutis facultatis actibus disputatio, & examen hoc veniat, eorum difficultatibus exploratis, ac dilucide definitis, retardari, turbanturque implicari nullatenus poterit, eius examen, ac definitio, solique difficultatibus, quæ ex beatitudinis propriæ perfectæ, & patriæ vel impropiæ imperfectæ ac viæ (in cuius facultatis actibus consistant) prædicatis specialibus, suboriantur dilucide examinandis, ac definiendis discussus incumbet.

2. Dicendum est primo: actus omnes virtutum moralium quorum natura Angelica est capax, ex obiecto, secundum substantiam sumptis, omnium Angelorum voluntates in primo creationis instanti exercuerunt: primum etiam affectum credendi, siue actum imperii ad intellectum, vt illico credat, etsi supernaturalem, secundum substantiam comprehendit. Conclusio hæc, etsi in terminis nullum hætenus habeat Patronum, nullum tamen aduersarium habet: imo virtute, & implere communis est plurium Theologorum, qui actus voluntatis, etiam,

supernaturalium virtutum & amoris Dei super omnia deliberatos, ac meritorios voluntatibus omnium Angelorum in creationis instanti concedunt: quod, & conclusio nem præsentem continet, & amplius, ac difficilius de eorum actuum libertate addit, & æqualis cum ipsis erit. q. 3. Probatur conclusio: quia id adeo disponi potest, prouidentia, qua diximus cert. 2. amotione cogitationum retrahentium ab honesti prosecutione, & immisione cogitationum, saltem quoad modum, supernaturalium (si aliqua earum supernaturalitas necessaria ad honestum obiectum virtutis moralis prosecutionem) in eam inducentium, unde subiti illi motus, & instantanei voluntatis Angelicæ indeliberato subsillirent: si autem ita à Deo fieri potuit, factum esse censendum est, quia ad ornam, & decentiam naturæ Angelicæ quem attendisse, prouidentia sequi Deum, quatenus ex ipso solo erat, neque ex libero arbitrio Angelici vsu, & industria pendebat, vt in motibus hisce indeliberatis pendere non potuit, pro instanti creationis, quo primum ex eius arte, & manu illa prodibat, statum q. r. fuit. Confirmatur, quia subiti isti motus instantanei, & indeliberati in obiectum honestum, omnem voluntatis deliberationem, & præconclusionem præuenientes magnopere iuvant, roborantque ex parte actus primi voluntatem vt post deliberare, etiam obiectum honestum prosecutioni: vt omnes scholastici fatentur, præsertim Vasquez, multa, & accurata Patrum, ac imprimis Augustini, eruditione, & à contrario subditorum motuum in turpia ex appetitu inordinato rationis consilium præueniente subtorum experientia indubitata demonstratur. Cum autem ex fine beatitudinis, ad quem per merita obtinendum Angelos Deus condidit, auxiliis gratiæ, quibus possent, & habitibus, quibus facilius, potentiusque, possent actus deliberatos ac meritorios exercere instructos de facto in primo creationis instanti fuisse communiter à Doctoribus censetur: ergo, & his subitis in honestam motibus, quibus ad actus deliberatos, & meritorios exercendos amplius, potentiusque, quem habitibus ex parte actus primi Angeli præueniuntur, instructos Angelos in creationis instanti adeo fuisse, eadem, potiori que ratione censendum est, quod ipsum de pio affectu credendi reuelatis indeliberato eadem ratione probatur, vt patet.

3. Dicendum secundo: Angeli non habuerunt spei supernaturalem, & Theologalem actus, secundum substantiam sumptos adhuc, in primo instanti creationis. Hæc conclusio Theologi aliqui facile adherere, quod scilicet putarent in eo instanti beatos perfectæ patriæ beatitudinis fuisse, cum tamen obiectum spei debeat esse positum absens, & duratione futurum: quod in vico illo indiuisibili instanti durationis in quo haberetur, est impossibile, alij facile aduersabuntur, qui vel non requiri absentiam absolutam possunt, & futurationem durationis sed absentiam sperandi boni præcisius solum pro natura priori ad actum spei, & possessionem boni posterius adhuc natura obtinere nisi in ordine ad hæc instantia priora, & posterio- ra requiri futurationem boni, ac de ea iudicium, vt spes concipiatur: quare, etsi pro eo instanti creationis vincto beata data Angelis fuerit, dummodo, non in priori natura ad spei actum concipiendum, sed posterius natura ad ipsum futura concipiatur, haberi ab Angelis spes beatitudinis perfectæ, (atque eodem modo etiam imperfectæ) potuisset. Hanc tamen subtilitatem scholasticam reieci, ex instanti t. 2. de ente supernaturali, controu. 2. de spe: quare, si in te instanti creationis beatitudine perfectæ, & idem est de imperfecta, si qua est viæ, donati Angeli sunt, de ea spem, nec in eodem instanti concepsisse illos, nec concipere potuisse defectu iudicii futurationis propriæ, & temporariæ ad actum spei concipiendum necessarij certo colligeretur. Sed quoniam de perfectæ beatitudine, ea suppositio mihi & communi Theologorum sensui falsa est, de imperfecta vero, & viæ, non item (vt cert. 3. ostendam) & pro qua ratio illa vim habet: probabo independenter ab eo, quod habita ab Angelis, vel altera, vel vtraque, in creationis instanti fuerit vniuersaliter à priori.

4. Nullus actus voluntatis deliberatus, atque plene, & absolute liber creatura rationali essentia sua impotente, & absolute exercitij libertatis in vico instanti, vt quæst. 4. ostendam, elici potest: quare nec ab Angelo in instanti creationis, atque omnis actus spei propriæ & theologalis essentia sua est absolu-

te liber: ergo nullus actus spei propriae & theologalis haberi ab Angelo potest in instanti suae creationis. Discursus est legitimus. Maior probanda ex q. 3. ac hic probationes prolixae & intempestive anticipemus difficultatis ex instanti ibi examinanda: & decisionis contra plerumque, ex antiquis, & recentioribus omnes statuenda. Minorem ex principio apud omnes fixo, & dignitate proinde Theologica, sic proba. Spes propria, & essentia sua, prout à desiderio specialiter, & strictè dicto differt, non solum in bonum absens tendit, sed etiam arduum; ita, ut, in arduum sit, & cogitur, ac proponatur actus spei propriae erga illud concipi omnino repugnet: nequit autem concipi actus spei essentia sua ex propositione, & cognitione boni, quae etiam ardui, siue arduitas in eius affectione, quin essentia sua concipitur absolute, & plene liber: ergo omnis actus spei propriae & Theologalis essentia sua est absolute liber, ut in minori assuebamus. Maior proximi huius syllogismi, est commune axioma, & dignitas Theologica in materia de spe. Minor probatur: quia ut dixi citato loco, & controu. de spe arduitas obiecti (in quouis stet) necessario proponenda ex parte ipsius, ut illud sperare propriae spei actus absolute possimus, nequit necessario requiri proponenda, ex parte obiecti, ut motiuum, & ratio, ad illud prosequendum inducens (ex quo recentiores aliquot, qui minus rem, & essentia actus spei propriae Theologalis illam ex parte obiecti propositionem necessario, & essentialiter ad eum concipiendum contra Theologikum axioma negare tentarunt) sed ut quid ab illo obiecto prosequendo retrahens voluntatem, & contra quam animi, & voluntatis erectionem, specialem, & propriam actus spei essentialiter importat, in qua eius pra. aliis desiderii actibus nobilitas perfectio, ac meritum maius constituitur actus propriae, & Theologalis spei essentia sua ab una propositione bonitatis obiecti inducente ad eius propositionem, altera vero retrahente ab eiusmodi prosecutione procedit. Atqui omnis actus voluntatis ab una propositione retrahente, altera vero inducente, ad sui obiecti prosecutionem, est actus plene, & absolute liber, ut ex definitione actus liberi voluntatis statum, Philosophis, & Theologis cunctis axioma & dignitas est: ergo omnis actus spei propriae, & Theologalis essentia sua plene, & absolute liber est, ac procedit: ac subinde nullus actus spei propriae, & Theologalis non plene, & absolute liber esse potest: quod in minori assuebamus: atque ad demonstrationem nostrae conclusionis ostendendum restabat. Nec recurras ad actum imperantem actum spei diuinitus in Angelorum voluntates tunc immensum, quo indifferentia illa voluntatum ex arduitate propositionis determinaretur in actu primo ad sperandum, ut de actibus intellectus ad quos de se, & obiecti propositione ipse esset indifferens dicebamus, & de alius voluntatis saltem à voluntate ipsa imperabilibus dici potest: erectio illa quippe animi, & voluntatis contra boni arduitatem spei actui essentialis dicit voluntatis à se ipsa motum, & conatum, quo se ipsam ad bonum, et si arduum agat, qui plane deficeret, si à Deo immediate, vel medio imperij actu ad illud arduum prosequendum ageretur, ac proinde, & animi erectio spei essentialis illi actui imperato deficeret, qui subinde, non spei actus, sed strictè dicti desiderij foret: quod secus haberet, si voluntas ipsa deliberate actum spei contra boni arduitatem imperaret: tunc enim manere voluntatis se ipsam agentis contra arduitatem erectio: sed tamen in illo solo creationis instanti ad deliberandum de imperio illo, quo se proprie agerent, duratio necessaria non erat.

5. Dicendum est secundo de actu voluntatis amoris Dei super omnia. Nullus actus amoris Dei, super omnia formalis & explicitus Angelis adfuit in primo instanti suae creationis: siue naturalis formalis, & expressus. Amor Dei super omnia, siue supernaturalis solum secundum substantiam, & modum, ex actu fidei supernaturalis ac diuinæ (quod verius reputo) admitatur possibilis. Dixi de amore Dei super omnia de quo solum esse potest difficultas, quia de uelleitate, & complacentia, quadam leui & prorsus inefficaci in Dei bonitate quomodocumque, etiam naturaliter abstractae, tunc ab Angelis cognita dubium non est, quia tunc eam habuerit, quam ab scholasticis supponitur potius, quam disputatur. Dixi etiam de amore formalis, & expresso seu explicito, quia de virtuali solum,

& implicito alia est ratio, ut videbimus concl. 3. ita vero intellecta & explicata conclusio probatur, ex dictis primis, facillime. Nullus actus plene, & absolute liber, pro unico, & indiuisibili instanti creationis haberi ab Angelis potuit, ut ex q. 3. supposuimus; aut omnis actus amoris Dei super omnia formalis expressus, & explicitus essentia sua est plene, & absolute liber: ergo nullus amor formalis, expressus, & explicitus potuit haberi ab Angelis, pro illo unico, & indiuisibili instanti suae creationis, quare nec habitus ab Angelo pro eo instanti fuit. Minor sola nunc probanda in hunc modum erit. Omnis actus amoris Dei super omnia formalis expressus, & explicitus est actus voluntatis essentia sua comparatiue bonitati Dei, cum bonitate creaturam, quae possent voluntatem Angelis à Dei amore diuertere, atque prelatius bonitatis illius Dei bonitati huic creaturam, etiam non in particulari, & indiuisibiliter sumptae, saltem sub communiori conceptu bonitatis delectabilis (non quidem materialiter, & sensibilibiter, quod in Angelis locum non habet) cum prosecutione bonitatis Dei incompossibilis. ergo amor Dei super omnia formalis expressus, & explicitus, quatenus essentialiter procedit à duplici cognitione altera retrahente, altera inducente, in eiusmodi amoris, ac subinde, ut plene, & absolute liber, quare nullus actus eiusmodi amoris non plene, & absolute liber haberi ab Angelo potest, ut de actu spei nuper concludimus. Ratio ex recurso ad actum imperij à Deo immensum tunc voluntatibus Angelorum: praecelsa enim est in simili de actu spei n. 4. sub finem.

6. Dicendum est tertio, actus amoris Dei super omnia, virtualis, & implicitus, supernaturalis, & ex fide supernaturali progeniens Angelis adfuit, in suae creationis instanti, secus naturalis Dei super omnia amor virtualis adhuc, & implicitus. Sola fere intelligentia, & explicatione amoris Dei super omnia virtualis, & impliciti conclusio tota, quoad utramque, eius partem probata efficitur (me iudice) manebit. Est igitur amor Dei super omnia virtualis & implicitus amor, seu affectus complacentiae in Deo, eiusque bonitate à Deo adhaesius voluntatis ad ipsum affectus (nulla adhuc comparatione praeterita facta, cum bonitate creata delectabili qua posset à Diuinae bonitatis, ac Dei ob illam amore, & affectu illo complacentia in illis distrahi, ac diuelli) vi nulla bonitate, bono delectabili, tunc etiam pro natura posteriori occurrente à semel iam pro natura priori conceptu amore Dei, & affectu complacentiae in ipso, cuiusque bonitate à Deo adhaesius affectus, non solum auellicetur distrahi quidem, suspendiue inchoatione deliberationis ut eo posset abstinere vltatenus posset: neque enim pro eo instanti durationis, in quo, & si pro natura priori amor ille & complacentia affectus in Deo, cuiusque bonitate concepta semel est, pro posteriori adhuc natura citra contradictionem, quam affectus illa adhuc affectus fuit, potest Angelo ipsi non adesse. Hinc prima conclusionis pars affirmatiua, facile probatur. Siquidem in illo creationis instanti, ita per cognitionem supernaturalem fidei proponi Angelis summa Dei bonitas potuit, ut nulla bonitas delectabilis, creatura, quae à complacentia, in Deo, eiusque bonitate, ita tenaciter adhaesius diuineret, si pro toto illo instanti vel saltem pro naturae priori ad eius elicentiam proponeretur: ergo ea complacentia, in Deo, cuiusque bonitate, seu virtualis, & implicitus Dei amor super omnia supernaturalis per se dei supernaturalem cognitionem potuit concipi, subinde, & indeliberate ab Angelo pro eo instanti, fidei etiam habitu instructo, cum ex parte potentiae, & cognitionis supernaturalis fidei proportionata obiecto proportionis ab omni cognitione, & motu retardante experire facultates, & principia necessaria Angelo adiut: ergo de facto in Angelis in eo instanti creationis, virtute consequentia probata est in simili conclusione prima num. 2. & cert. 1. concl. 1. num. 4. & concl. 1. num. 8.

7. Negatiua pars, & secunda nostrae conclusionis probatur, quia amor Dei super omnia non solum formalis expressus, & explicitus, sed virtualis, & implicitus, de quo nunc, non solum quoad modum, sed quoad substantiam adhuc, naturalis prorsus repugnat, ut de de Charitate Theologici agentes ostendimus, a. de core supernaturali

supernaturali controu. 3. atque si renacissima illa adagio creaturæ rationalis Deo, cuiusque summæ bonitati, quam complacentia in ipsis explicata, & amor Dei super omnia implicitus, & virtutis continet, satis pendatur, & penetratur, ex terminis ipsis naturalem, secundum substantiam adhuc, esse non posse deprehenderetur, cum ex defectu facultatis naturæ voluntatis creatæ nudæ, nec habitu supernaturali charitatis adiutæ, tum defectus supernaturalis propositionis, obiecto proportionatæ, per fidem faciendæ iuxta Paulum asserentem impossibile esse nobis (idemque est de quauis rationali creatura) sine fide Deo placere, illam vero adeo tenaciter, & firmiter adhaerentem voluntatis Deo, eiusque bonitati, (quem amorem Dei super omnia implicitum, & virtutalem esse diximus) vt crearet omni bonitati delectabili ipsi aduerse. Deoque intensæ affectuum adhaerentem, & amorem necessariū, quamdiu est, ac potenter reiciat, amorem amicitiae, ex parte nostræ, & cuiusvis rationalis creaturæ esse, & quæ amorem, & complacentiam amicitiae in nobis ex parteque nostræ Deo afferat dubium esse non potest: insuper, si ad eam tam arctam, affectuum coniunctionem cum Deo creatæ voluntatis naturæ facultas propositionis bonitatis diuinæ substantialiter naturali potest assurgere, quidnam aliud nobilioris perfectionis, excellentiorisque coniunctionis cum Deo, quæ supra omnem facultatem, & propositionem cognitionis naturalem sit, in ea affectuum coniunctione cum Deo, quam supernaturalem vocas, erit, ratione cuius supernaturales, & habitus charitatis, & propositio bonitatis diuinæ requiruntur: si enim, neque cum his supernaturalibus adiumentis ad excellentiorem speciem suam, arctioremque & firmiter cum Deo affectuum coniunctionem creatæ voluntas potest, quam possit, sine illis, principia illa ad eam affectuum coniunctionem non requiruntur, sed de superfluo, & supererogatorio concurrent. Ac demum. Cum eiusmodi affectiva, adeo firma, cum Deo coniunctio & virtualis ac implicitus Dei super omnia, amor (quem naturalem dicis) peccato, & inimicitiae Dei essentia sua repugnat, deus nihil, & principis illis, & adiumentis supernaturalibus, amorque supernaturali tuo illico, & promptissime, ac libentissime renuntiabo.

CERTAMEN III.

De Angelorum in creationis instanti Beatitudine.

1. Beatitudo propriæ, ac perfectæ talis, & minus propriæ, & perfectæ sumptæ, examinanda in præsentem cum S. Thoma, & scholasticis reliquis est, illa est patriæ secunda, & æterna hominis, vel Angeli felicitas, & quæ, seu in clara Dei visione, seu amore, siue fruitiones siue in his omnibus essentialiter adæquate consistat, præter actus hosce perpetuitatem importat: quam Recentiores plures volunt Dei visione beatæ, vt eo à visione, clara etiam essentialiter representari in eaque includi Dei possibili in via, & limitato tempore duratura essentialiter specificè differat: quod tom. 2. de ente supernaturali controu. vlt. confutamus, & obiter tomis de Trin. incarnat. ac Deo vno sepe reicimus. Propria item Beatitudo semel habita peccato repugnat: quod etiam de visione clara Dei amore, & fruitione, ex illa oritur, quæ in via statu haberetur pro tempore, quo durarent, verum etiam est: & si perpetuitatis, defectu, à propria, & perfectæ beatitudine deficerent. Beatitudo, quæ creaturis rationalibus, tam Angelis, quam hominibus etiam, frequenter, & ordinaria prouidentia, vel naturali, vel supernaturali, potest in via contingere, im-

Christoph. de Origen. de Deo vno. Tom. II.

perfecta, & impropria multo ex capite est: cum defectu perpetuitatis, & inamissibilitatis, tum si naturalis solum sit, secundum intrinsecum actuum, quibus constat sumptæ, defectu repugnantia cum peccato, tum etiam, quia, & si Dei cognitionem amorem, & fruitionem essentialiter claudat, vel concernat, vt de perfectæ patriæ beatitudine (cuius imitatio beatitudine (cuius imitatio beatitudo solum hac est) diximus; aut cognitionem solum bonitatis Dei abstractiuam, vt sui parem, vel essentialiter fundamentum supponit, quoniam vero abstractiua Dei cognitio, ipsamque sequentes amor, & fruicio Dei vel pure naturales, ac solis naturalium facultatum intellectus, & voluntatis creatæ viribus habere esse possunt, vel esse possunt supernaturales, ex habitibus, & principis supernaturalibus essentialiter oriundæ; impropria hæc imperfecta, & imitatio solum, via beatitudo bipartenda adhuc in naturalem, & supernaturalem est, vt debita claritate impræsentiarum agatur.

2. De vtraque via beatitudine opportune obseruandum est, quod de naturali (de qua solum ibi agebat) Molina noster quæst. 62. comment. articul. 1. § sunt autem nonnulla: obseruauit: vtramque, scilicet, & si beatitudo propria, & perfectæ patriæ in Dei visione stet, ac subinde imperfecta, & imitatio vtraque via in eius abstractiua, vel fidei, vel naturali cognitione, & speculatione, quantumvis euidenti cognitione secundum rectum significatum consistat (vt de speculatiua, qua tali, ac non practica fatendum omnibus est) nihilominus in obliquo, & de connotato, vt aiunt, petere exclusionem peccati, & virtutis, ac iustitiæ exercitium essentialiter importare æque, atque curritas finitas sit, nulum, vt subiectum aprium essentialiter requirit, ac insuper Dei amorem, ac de ipso fruitionem essentialiter etiam concernere. Primum probat bene Molina, ex Aristotele, qui nouem totis libris. Ethicorum de actiua, seu practica, & morali felicitate, & beatitudine tractatum præmisit, ac lib. 10. de contemplatiua disseruit, ostendens illam ad contemplatiuam hanc beatitudinem naturalem, viam huius, quam solum nouit, & examinabat necessario ex parte subiecti, requiri, atque essentialiter supponi: quod ipsum de supernaturali per fidem pro hac via statu habenda diceret, si eam assecutus esset, dicensque à nobis debet, qui eam sumus Dei gratia assecuti, cum sit de vtraque ratio euidentis, & communis: etenim felicitas, & beatitudo rationalis creaturæ in nullo eius statu esse concipere potest cum aliquo, quod summa miseria, & disconuenientia creaturæ illius, quæ rationalis sit (cuiusmodi peccatum, & iniustitia essentia sua est) imo nec sine consonantia, & conuenientia cum ipsa, quæ est rationalis, in virtutis, & iustitiæ exercitio antea, vt minimum, habito, ac non retractato moraliterque perseverante: quocirca & si directæ beatitudo vtraque naturalis absolute talis, vel speculatiue solum, directæ in alterutra bonitatis Dei naturali, vel supernaturali cognitione consistat, tamen ex parte subiecti peccati exclusionem ac virtutis, & iustitiæ exercitium absolutum essentialiter supponit. Secundum vero æque facile probatur, quid enim felicitatis, & beatitudinis Dei bonitatis, vel euidentis naturalis, vel fidei supernaturalis cognitio rationali creaturæ afferre potest, quæ non amicum Deum, aut amet, aut saltem probabiliter repræsentet, sed potius certo inimicum, quem odio habeat, & suorum criminum, in via adhuc statu iudicem timeat? nec potius eo, eiusque cognita bonitate fruatur, & si nondum pœnis iniunctis ditum, & insensissimum patiat, & doleat altorem?

3. Dicendum est primo Angeli in primo instanti creationis habuerunt imperfectam viam beatitudinem naturalem, & supernaturalem beatitudinis patriæ imitatio: est communis Theologorum conclusio, & si veteres de naturali solum viam beatitudine egerint, etiam S. Thomas, quæstione cit. 62. a. 1. fors quia ea de beatitudine super-

9 natu

naturali, virtute definitum à se putabant. Molina vero ibi. §. secundum est, & Recentiores reliqui, de supernaturali ex fidei cognitione, & aliis principiis, & habitibus, donisque oriunda expressè etiam affirmant. Probat ex dictis quia Angeli, & naturaliter evidentem, & supernaturalem fidei de bonitate Dei cognitionem, indeque Dei amorem, & fruitionem ordinis virtutis in instanti creationis habuerunt: item gratiam gratos illos Deo, & iustos formaliter, atque innocentes facientem, & actus omnium virtutum moralium secundum substantiam sumptos, ut hactenus ostendimus: ergo in eodem instanti utramque, & naturalem, & supernaturalem viam imperfectam, & imitativam beatitudinem habuerunt: siue in eis actibus omnibus, quavis ex illis adæquate essentialiter consistat, siue in altera solum reliquos, & iustitiam, ac innocentiam, & virtutum moralium actus ex parte subiecti essentialiter concernat, ac supponat, & de utraque præteritum de supernaturali probatur ex Ezechiel. 28. *tu signaculum similitudinis plenus sapientia, perfectus decore in monte sancto Dei, in medio lapidum ignitorum ambulasti perfectus in viis tuis à die conditionis tue donec malitia inventa est in te, quæ de Luciferò ad luctum, & figuratè ad Tyri Regem (cuius historia, à Propheta anticipata, & prophetice regebatur) applicata ostendimus supra: ex defectu autem, tum dispositionis subiectivæ, tum actuum reliquorum, quos naturalis beatitudo, vel absolute talis, vel speculativa, stricte dicta claudit, aut essentialiter, ut diximus concernit, sic Angelos malos, non solum ex quo damnati æternum sunt, sed ex quo diliquerunt, naturalem etiam viam beatitudinem, nedum supernaturalem, quam cum bonis à principio creationis habuerunt, amisse; tamen evidens Dei cognitio naturalis ei, ne quidem in inferno, defuerit, nec defectura unquam sit: quia etiam de causa Philosophorum, qui demonstratiue Deum eiusque bonitatem, & perfectiones sunt assecuti, nemo absolutam, adhuc speculativam præcisè, beatitudine naturali fuit beatus.*

4. Ut de Beatitudine patriæ & summa ex genere suo rationalis creaturæ an Angelis fuerit in creationis instanti concessa dilucide examinetur, ac definiatur, de ea sub duplici consideratione agendum est. Primo, ut perpetuitatem, æternamque sui durationem, & absolutam indefectibilitatem vndeunque, siue intrinsecus, & ex essentialibus visionis patriæ, prædicatis, siue extrinsecus, ex Dei de eius perpetuitate (de quo alius locus disputandi est) decreto proveniat. Secundo de visione clara Dei, ac reliquis eam consequentibus actibus amoris, & fruitionis, in quorum aliquo, vel omnibus adiuncta, siue intrinsecus, siue extrinsecus, perpetuitate, beatitudo patriæ propria perfecta, & ex sua specie summa consistat. Rursus de alterutro modo sumpta beatitudine agendum primo de possibili erit, ut postmodum, quæstio de facto scilicet firmiusque definiatur, in quæstione ergo Beatitudinis summæ perpetuæ indefectibilis, ac propriæ Angelorum in patria per merita obtinenda possibilem absolute in primo instanti creationis Angelis fuisse plerique Recentiores putant. Ariaga citat. d. 20. sect. 5. subsect. 1. num. 25. §. *Quid præmium*. Alarcon. tractat. 6. disp. 8. c. 7. num. 3. cum Granados, tractatu 12. disputatione tertia, numero quinto. Quiros, disputatione 72. sectione 4. num. 18. & cum amico d. 18. n. 116. quibus ex suppositione, quod creati in gratia Angeli fuerint præiit Egid. in 2. d. 5. qu. 2. art. 2. dummodo meritum prioritate naturæ præmio beatitudinis (ut citati omnes supponunt) præcedat. Probant, quia præmium æternæ gloriæ in eodem instanti, atque ubi primum meritum adest, conferri potest, potuisse autem absolute Angelos in creationis instanti mereri commune scholasticis, iam est. Primum autem de coexistentia præmij gloriæ, & meriti absolutam possibilitatem probant ex gratiæ habitualis, ubi

primum quis ex nobis eam meretur, infusione pro posteriori oratione ad meritum, etenim, nec vilis necessaria impossibilitate antecedente natura, cum peccato, neque eius perpetuitate, & indefectibilitate libertas contrarietatis, ad merendum, vel demerendum, præcepti oblationis, vel transgressionis pro illo eodem instanti abolebitur: dummodo prius natura exercitia præcepti oblationis supponatur, ad beatitudinis in primum collationem: quem admodum, nec odium ex libertate exercitia contrarietatis ad ipsum, vel amorem, appositum eam pro illa ipso instanti ad utrumvis potest abolere. Nec quidquam præstat: amorem, & odium, neutrum alteri natura precedere, sicut visio beata, eiusque perpetuitas, peccato, & transgressionis præcepti Angelorum id enim solum probat re integra, & æternis natura ad exercitium libertatis eius adveniente, funditus emendandam, at vero, si posterius natura, ac deinde inde ab eius libertatis exercitio adveniat (ut fieri Dei potentia, & voluntate absolute potest) nullatenus eam impedit, id quod argumento à contrario est gratia petito aperte ostenditur, est enim natura sua formaliter solum, non vero antecedenter, ex parte actus primi opponatur peccato, sed solum, ut extrinsecum contrarium, vel contradicendum libertati in actu primo ad peccandum, peccato adveniente, quam exercitum plerumque, & contrariis modo supponit, at vero si in dependenter à libertatis naturæ exercitio adeo, (ut absolute potest) donetur, illudque anteverat, libertatem ad peccatum evenit, quemadmodum, nec vni hypotheticam libertatem absolutam humanitatis ad peccandum, si ex merito congruo, eiusdem humanitatis (ut fieri posse plures censent) donaretur.

5. Quod autem de perpetuitate beatitudinis additur: est visione clara & intuitiva Dei (quæ, vel sola adæquata beatitudo sit, vel pars illam constituens; ad illamve saltem essentialiter prærequisita) intrinseca, & essentialis sit, ac proinde, eius permanentia instanti, & æternitate sequente. Libertate eius, qui eam primo habuit, non subiacet, aut in primo instanti sui esse, in quo primum à Deo ex meritis alicui donaretur, abs dubio, cum visio, tum eius perpetuitas, ac subinde eius in sequenti instanti, & æternitate à præsupposito exercitio libertatis eius, qui eam fuit promeritus, penderet, nec eam magis impediret, quam si non, eo instanti in quo liber, & meritorius ipsius actus exercitus est, sed in sequenti instanti, & duratione donaretur: ut libera nobis ratio beata, & perpetua (est essentialis talis sit) est nota ex actis antea, & magna sui parte, multis retro annis) meritis nostris donetur, si autem beata visio perpetuitas, essentialis ipsi non sit (ut me iudice non est, neque esse potest) nil ex eius perpetuitate contra eius, ac beatitudinis ex meritis in eodem instanti, quo haberi, & primo setiam merenti exstitit obtinenda libertatem obijci potest, tunc enim visionis beate, atque absolutæ beatitudinis perpetuitas, ex Dei decreto provenit: quod non solum, ex libertate merentis, in primo instanti meriti, & existentia ipsius, sed & in sequentibus, quibus Deus veller, absolute exercitia concipi, haberi que ab ipso potuit: cum temporis posterioritas, in quo libertas illa exercenda erat, prioritate naturæ ad decernendam, donandamque anteriori duratione visionem, atque eius perpetuitatem Deo absolute arbitriam, non officiat, ut ex perpetuitate Deo absolute etiam arbitria visionis hypotheticæ pro instanti primo, quam per subsequenter respicienda opera potuisset Christum, eiusque humanitatem promereri, communis iam scholasticorum sententia fert, quibus controu. de incarnatione subscripsimus.

6. Alia quæ pro repugnantia præmij beatitudinis collatæ merenti, in eodem instanti in quo meritum exercetur, ac subinde Angelis in primo instanti creationis adduci à negantibus, eius rei absolutam possibilitatem solent, leviora sunt, parum distincta,

dissecta, & partim mox facile disciendi. Primum, quod fides (ex qua solum meritum vitæ æternæ est possibile) in eodem visionis instanti in Angelis esse possit, discipulus saepe ostendentes posse esse vitæque cognitionem simul, insuper ex natura Dei meritum absque fide non repugnat; dummodo supernaturalis alia cognitio præcedat, ut in pio affectu credendi patet, qui ab actu fidei, nequit procedere, cui natura præcedit, imo ad actum meritum supernaturalis amoris Dei, super omnia fidei actum essentialiter non requirit, sed potentia absoluta Dei, ex naturali cognitione posse procedere, censet Alarcon, ubi proxime numero 4. cui non annuo, tamen è principio altius fundato, quam hæcenus. Secundum, quod repugnet status vitæ necessarius ad meritum cum statu patriæ, & beatitudinis simul, quod variis contradictoriis expenditur, est falsum, cum via localis non est, sed metaphorica meriti, & præmij nec per temporis instantia, sed nature priora, & posteriora constituitur. Tertium potentia peccandi est miseria, cum quia beatitudo, omni miserie repugnans stare nequit: est autem potentia hæc merendi, observatione præcepti potentia peccandi; ergo nequit simul, & in instanti eodem creationis Angelis adesse. Respondetur tamen facile. Miseriam, cui vivens beatitudo visio, & beatitudo repugnant, non esse miseriam pure physicam, & que physicam solum dicat beatitudinis imperfectionem; alioqui nature omni creatæ, que physicas imperfectiones plures essentialiter imbibitas habet, & quas providere, nequit exuere, Beatitudo repugnet. Repugnat ergo miseria adventitiae, vel pænæ, vel culpe, de quibus posse dolere, ac tristari rationalis creatura; de potentia vero, pænæ & culpe indifferente in actu primo, ad meritum, ac demeritum, panamque, & præmium, secundum se adhuc sumpta, dolere, ac tristari, nemo merito debet; ut coniuncta vero, cum merito, & æterna felicitate per illud obtenta, nec nisi per illud, ingens gaudij materia est merendi, ac demerendi potentia illa, sine qua nec meritum nec beatitudo, obtineri per merita possit. Tannerus iam citandus eam repugnantiam affert quod, scilicet, gratia vitæ perfectibilis, mobilisque, & defectibilis sit, secus gratia, & visio patriæ: ac proinde hæc nequeat, cum absoluta defectibilitate, & perfectibilitate gratia in instanti meriti, & creationis Angelorum, coniungi, verum, mobilitas, ac defectibilitas, vel sumitur proprie, & ex suppositione quod sit, & sic in ordine ad sequentia instantia, solummodo est, ut patet: nam in ordine ad instantem temporis, in qua vitæque gratia est neutra est defectibilis, ex suppositione, quod simul in eo sit, nec respectu eius permanentia, ac perduratio esse potest: quare obiectio hæc, non est alia ab ea, quam ex perpetuitate visionis beatæ, & beatitudinis supra discimus, si autem immobilitas, & indefectibilitas, gratia, & visionis, seu beatitudinis patriæ impropria, & mobilitas, ac defectibilitas gratia in via improprie, & respectu eiusdem instantis creationis, in quo habita primum vitæque est, potuit ratione libertatis in actu primo ad eam promerendam, vel demerendam absolute non esse, atque Angelis absolute in eo instanti desicere vitæque, siue gratia cuicumque illius status competit defectibilitas, dummodo vitæque dependenter ab exercitio libertatis, ac meriti angelici, & posterius naturæ ipsæ habeatur, ut obiectioni primæ impossibilitatis respondi.

7. Dico nihilominus secundo. Nec beatitudo, nec beata visio ex meritis in creationis instanti dari Angelis potuit; potuit autem, non ex meritis eo instanti dari in extrema parte conclusionis: Doctores omnes conveniunt: quia nil prohibet Deum, qui suæ gloriæ pro quovis instanti donandæ Do-

minus est, eam Angelis pro quovis etiam primo creationis absque ullis meritis pro suo arbitrio, & libito eam absolute donare, & solum gratuito. Docent Suarez, lib. 5. cap. 11. & 12. & libro 6. cap. 2. & 3. & libro 8. de malis Angelis. Granado tractat. 1. disput. 3. numero 5, qui ex suppositione providentiæ, ut beatitudinem Angelis obtinerent, per merita, & ex libertate contrariam primam docent & Molina, quæst. 63. a. 6. §. Sit nihilominus prima nostra, ad quem articulum se remiserat, quæst. 62. art. 3. Vazquez, d. 226. cap. 4. num. 15. §. 1. & 2. vbi, & si conclusio de facto solum sit, ex impossibilitate donationis præmij visionis beatæ, ac beatitudinis in eodem instanti creationis, in quo eam sunt promeriti, eam probat, cui impossibilitati coniunctionis, præmij beatitudinis in eodem instanti, in quo meritum eius exercetur, disput. 129. cap. 6. §. Verum ostendimus. Soar. & Granad. proxime Tannerus, d. 5. de Angel. quæst. 6. dub. 2. Martinon, disputat. 4. num. 10. apud Quiros citata, disp. 72. sect. 4. qui refert etiam S. Thomam, & Scotum, cum suis, ex Soario citato, lib. 6. cap. 1. Hi tamen omnes fundamentis supra nobis reiectis, pro absoluta repugnantia donationis præmij beatitudinis, aut visionis beatæ. Ac insuper conclusionem, absolute & adæquate non probant; sed solum de impossibilitate obtinendi, beatitudinem, ac visionem beatam in eodem instanti, quo illam merentur, meritis ortis ex libertate contrarietatis, ad merendum, vel demerendum (quam in Angelis fuisse certum est) non autem probant meritis aliis, quorum omisso peccatum, ac demeritum, non esset: quia nec actus meritorius, non præceptos, (ut plures, quos Angeli in via exercuerunt) non possit simul, ac in eodem instanti præmium beatitudinis, visionisque beatæ obtineri, ut opus erat ad probandum, Angelos in creationis instanti visionem beatam, seu patriæ beatitudinem, ex meritis obtineri non potuisse, non probant. Aliunde igitur conclusio probanda à nobis est, ut absolute, atque in tota sua latitudine simpliciter probetur fatemur ingenue adversariis præmium beatitudinis etiam patriæ, ac visionis beatæ posse absolute rationali cuius creaturæ, ac subinde Angelo, simul ac illam meretur, & in eodem ipso instanti conferri, ut repugnantiarum omnium exclusionem satis ostendimus à numero quarto, & ab adversariis, pro maiore sui discursus propositione assumebatur, negamus autem Angelos, ullamve rationalem creaturam in primo instanti absolute suæ creationis, & existentia posse absolute mereri, ut in minori ad legitimam oppositæ conclusionis illationem, opus erat, & ab adversariis assumebatur. Nec solum nego possibilitatem meriti Angelorum respectu beatitudinis, & visionis beatæ, sed eius repugnantiam respectu præmij cuiusque, positive, & à priori sic proba: implicat meritum præmij cuiusvis, siue absolute deliberatione, & libertate exercita operantis; aut implicat absolute deliberatio, & libertas operantis, creaturæ cuius rationali (ex quibus Angelus est) in unico instanti: ergo implicat Angelo meritum in primo, & unico instanti suæ creationis: Maior propositio, est philosophicum & Theologicum Dogma, & discursus legitimus: Minor contra communem non admodum antiquorum Doctorum sententiam statuenda, quæst. 3. ubi oppositionibus contra ipsam faciemus satis.

CERTAMEN IV.

In questione de facto negatiua deciso.

1. **I**N questione de facto dicendum est secundo. Angelus in instanti suae creationis, nec patriae beatitudinem, nec Dei visionem, quoad instantaneam sumptam, atque ad perpetuitatem etiam seuunctam, habuerunt. Est omnium Theologorum conclusio cum Magistro, in secundo, disputatione quarta, & sexta, & Sancti Thomae citata, quaestione sexagesima secunda, articulo secundo, quaestione 2. part. quaestione 25. m. 1. & 2. à quibus grammaticale sua auctoritas, & prava locorum Augustini intelligentia temere recessit, Ludouicus Viues commentar. ad eius librum 11. de ciuitat. c. 9. merito reprehensus à nostro Vazquez, d. 226. c. 4. §. 1. qui otiosum veteres scholasticos singularem referre merito putauit ibidem, cum sint omnes, quae etiam de causa prolixo Elencho omnium, qui post ipsos sententiariorum, vel in S. Thomae primam partem scripserunt abstinere: est expressa Augustini sententia, c. 10. & c. 11. de corrupt. & Grat. sub med. docentis: malos Angelos ab statu illo felici (gratiae nimirum) in quo conditi sunt culpa sua cecidisse, in quo merito, obedientiam nimirum persenerant. Sicur, inquit, fecerunt Angeli sancti, qui cadentibus aliis, per liberam arbitrium, per idem liberum arbitrium steterunt ipsi. & huius mansionis debitam mercedem receperunt. Accurrit M. Gregor. 34. Moral. c. 7. Angel. de casu Diaboli, c. 5. & 6. alij, PP. frequenter Beatitudo autem patriae cum perpetua sit, nequit per peccatum committi absolute, multo que minus per peccatum, ad quod perpetrandum visio Dei beata, quae visio Dei, praesens, ac secundum se sumpta, seclusa etiam perpetuitate ex parte actus primi aboleret potestatem, ac subinde libertatem, si ne qua, eiuque exercitio absolute peccatum, ac demeritum esse non potest; quam tamen, in Angelis, tam bonis, quam malis fuisse Augustinus ait, ac Dogma theologorum fert. Huic rationi in Augustini testimonio contenta respondere possent primum Beatitudinem patriae, ac visionem claram Dei in instanti creationis, ex meritis instantis eiusdem datam, pro naturae posteriori Angelis fuisse, id quod, & si impossibile non esset (vt nu. 7. ostendimus) adhuc de facto ita contigisse absque fundamento diceretur: quod si recurras ad merita tempore subsequente habenda, vt anteriori instanti creationis donaretur, locum in pluribus Angelis, malis scilicet, non habet; cum potius eius demeritum in eis inueniatur, conclusio autem de Angelis omnibus, ac donis actualibus visionis Dei, ac beatitudinis patriae, vel affirmatiue, vel negatiue sit vniuersum statuenda.

2. Secundo, vel in sequente duratione ad instantem creationis Angelus absque visione Beata, saltem praesens, per obedientiam, obtinenda, ac solum fidei actu instanti, ad illam promerendam, seu non demerendam transgressionem precepti ponuntur, vel cum visione etiam Dei si hoc postremum: difficultas de impotentia demerendi, & peccandi pro primo instanti creationis, in secundo hoc etiam integra perseuerat si primum: in primis pro primo instanti data, Angelis beatitudo propria non est ex meritis adhuc durationis, sequentis: cum data eis non sit, cum absolute, & positiua perpetuitate, quam beatitudo (in quouis actu, intellectus, vel voluntatis consistat) essentialiter claudit. Patet: quia pro actu illo primo ad meritum, ac demeritum, ex actu fidei posset absolute deficere, quod positiua ipsius perpetuitati contradicit. Secundo, Nec visio beata secundum se praescindendo à perpetuitate ita de facto data asseri cum fundamento potest, quod solum ex Diuina re-

uelatione, quae omnino abest, posset haberi; cum non perpetua ac beata, subinde visio clara Dei ex speculissimo rarissimoque privilegio rationali creaturae pro via duratione, donari possit. Tertio d. 1. quia permanens natura sua qualitas est, ac subinde, natura sua perdurans, ex eo praesens quod semel extiterit. Denique quia, cum natura sua pigner antecesserit cum peccato, ac demerito, in instanti, in quo est, natura sua, & connaturali prouidentia, nequit dari dependentem, ab exercitio liberis contrarietatis, erga meritum, & demeritum ipsius, quam natura sua solum formaliter contrarie, vel contradictione ex parte actus secundi exercitio libertatis, erga peccatum aduersatur, & si dari independentem ab eiuusmodi exercitio possit; tamen connaturali prouidentia, (iuxta quam dari de facto in bona theologia, si de opposito, & per extraordinariam prouidentiam constiterit, censendum est) fieri nequit, demum recursus ad eam sententiam quod meriti principium sub meritum cadat, est recursus ad principium repugnans, & impossibile, ac subinde necessitate falsitatis est vt ostendimus controuersia de incarnat. ubi argumentum de milite, armis, & equo examinauimus, & Fufius, tom. 1. de ente superatur, controu. vltima, quae est de merito. Secundo, locum ad rem praesentem, ea solutio non habet, nisi Deus de se se, ac independentem, à merito, vel demerito durationis sequentis, viliorem sui ablatum dicatur, vt de merito locum expellat, quod est mere arbitrarium, atque ex nup. dictis expositum.

3. Opponuntur aliqua Augustini testimonia, & in primis illud, ex 11. de ciuit. c. 9. ad quod, Ludouicus Viues offendit, ubi de Angelis bonis ait, & magna pars est, & eo beatorum, quo nunquam peregrinatur. licet à Deo; cum autem ea peregrinatio per fidem sit iuxta illud 2. ad Cor. c. 5. Dum sumus in corpore peregrinamur à Domino per fidem enim ambulamus, & non per speciem: constat bonos angelos semper per speciem, seu clarum Dei visionem Deo fuisse coniunctos, ac nunquam per fidem cum: autem in primo creationis instanti, mali à bonis discreti Dei donis non fuerint, & malo Deum in eo instanti vidisse ex sententia Augustini, consequens inde est, insuper ex comparatio illo nomine beatorum, in altera parte malorum Angelorum positum beatitudinis proprietate sermonis supponit, & affirmat. Respondetur tamen: peregrinari à Deo, non solo sensu Pauli in scriptura dici, vt bene Vazquez, disputat. ne 226. capite quarto, numero 17. & Augustinus est locus, ex Sancti Petri, capite 5. Nolite peregrinari in seruire qui ad tentationem roboretur, id est extraneam & alienam à vobis seruandam tentationem patientes, atque ad rem, & Augustini sensum accommodatus de filio prodigo peregre profectus, seu peregrinatus à Patre Deo per culpam dicitur Marci, 12. & Luca 15. id est alienus à Deo, eiuusque amicitia, & paterno amore factus per culpam, quae boni Angeli nunquam peregrinati à Deo sunt: eoque eorum par beatorum, id est felicius, & quamuis beatorum beatitudinis comparatiuum, non eo beatitudinis, sed laxo valde sensu, quo haec cum quauis felicitate confunditur, iuxta id Plal. 143. Beatum dixerunt populum, cui haec sunt, scilicet eo, quo ait statim David. Beatus populus cuius Dominus decus eius, per populum ipsum fidem, cultum, & amorem, & obsequia, in quibus supernaturalis, & si imperfecta fuerit, summiq. boni fruitio consistit: & hanc solam, in qua creatos omnes Angelos diximus, eiuusmodi bonis defuisse, ac subinde feliciores beatorum, eo beatitudinis genere fuisse, quam malos, resque, eo beatitudinis genere permanentiam, & ob illius & ob eius beatitudinis continuationem, cum patriae perpetua beatitudine continuationem, constat etiam haec mens Augustini, ex cap. 13. ubi ait Angelos, etiam malos, aliquam, seu quandam (quod tantundem, ac non perfectam valet) habuisse beatitudinem, si quando, id est initio, sine peccato fuere, & si perpetuitatis eius igitur

ros & ex. 11. de Genesi ad litter. cap. 14. ex quo ad 26 disputat. An mali Angeli aliquando in actu bonorum fuerint iusti, & pariter beati? & negativè concludit. quia ab initio peccaverunt, atque à beatitudine non habuerunt, sed habenda, nisi peccarent peccato ex- cidisse, nisi dicatur, inquit Angelos, inferiores generis aliquos in mundo hoc sublevari fuisse creatos (quod relict, vt c. 19. restituerat) inter quos Damon vi- xerit, in aliqua beatitudine ipsi communi sui tamen casus ignarus. Pergit autem Augustinus.

4. Quod si inter illos superiores, calicolas, & bonos Angelos aliquando infusus Diabolus pariter, & beatus cum sociis vixerit, mirum valde fore, si ratio reddatur, cum ipse cum suis ignarus sui casus tunc fuerit, boni vero sua perseverantis felicitati non ignari? vel erit dicendum, nec bonos perseverantis felicitatis, ac per- petue beatitudinis nec malos Angelos casus ab illa ante horum casum confisos fuisse, sed post ipsum. Alii quæstio hæc scientiæ bonorum Angelorum de per- petuitate beatitudinis, in qua pariter cum aliis initio fuerint ignorantia horum de suo ab illa casu, vi- detur ad beatitudinem propriam patriæ. Deique vi- sionem spectare, non autem ad impropiam, etiam supernaturalem viam per fidem habitam, ac proinde de visione Dei, & beatitudine patriæ Augustinum agere, & intelligi debere, cum bonis Angelis, illam concedit, & quasi exploratum supponit. Sed vero cum ipse, lib. 11. de civit. c. 11. (& vbius de patriæ beatitudine agit) expresse ad propriam beatitudi- nem patriæ securitatem ex perpetuitatis scientia cum eius ignorantia, aut errore de opposito incon- possibile requirit: eo ipso, quod, an eam scientiam An- geli habuerint? eis locis dubitat, & definitum difficile esse ait, non de propria beatitudine patriæ, se loqui satis ostendit, sed de impropiâ, & de imperfecta beatitudine viæ, siue supernaturali per fidem, & ius- titiam habita, quam ibi synonyme beatitudinem appellat: beatitudo autem, quæ iustitiæ synonyma est, propria, & perfecta patriæ beatitudo, & si non est, sed imperfecta & viæ, & quam aliquam seu quan- dam, dixerat, & si aliquando, siue initio, cum iustis, & beatis vixissent, malis concederet, & si, quia ab initio peccasse, censet, neque eam habuisse aliquan- do, neque ab ea semel habita cecidisse, sed solum ab habenda, nitente peccante, admittit de visione autem Dei ab Angelis tunc habita, transeunte adhuc, nulla ibi, aut alibi, apud Augustinum mentio, nisi quatenus propria beatitudinis voce indicaretur, quod eis locis non poterat: siquidem hæc visionis perpe- tuitatem ex August. dicit, quæ transiitionis visionis repugnat. Erat igitur Augustini sermo de beatitudi- ne viæ per iustitiam, & sanctitatem, quæ perfectam, & absolutam, scilicet, patriæ, adquiremus: quam eo- dem lib. 11. de civit. c. 11. merito tribui iustis om- nibus docet, & hodie non imprudenter, beatos voca- mus, quos videmus iuste, ac pie, cum ipso futura im- mortalitatis hanc vitam ducere, sine crimine. Eaque beatitudine Protepares in Paradiso beatos fuisse absolute concedit: sicut & 11. de Genesi ad litter. c. 18. de Adamo in Paradiso asserit fuisse beatum, vi- tam spirituales, iustitiæ, & rectitudinis viæ, quam ibi ante peccatum Adamus habuit, beatitudinem in- telligens, & explicans, vt nuper ex alio eiusdem loco rectauius.

5. Ad id vero de quæstione scientiæ Angelorum de beatitudinis, in qua ab initio fuerunt, perpetui- tate, & ignorantia Daemonum sui ab illa casu, si initio iusti, ac beati cum bonis vixissent, quæ de propria beatitudine, ad quam perpetuitas ac de ea scientia, & securitas beatitudinis spectat, non autem ad beatitu- dinem imperfectam viæ per iustitiam, & viæ recti- tudinem diximus proximo numero sub ioriturum: vel inde maxime demonstrari, Augustinum ibi de prop- ria, & perfecta patriæ beatitudine, non egere: cum vbius de essentia propriæ ac perfectæ beatitudinis perpetuitatem, seuque scientiam, ac inde ortam beati- tudinem esse dicat: quare nullus ipse, si de hac beatitudine loqueretur dubitationis, & quæstio- nis eius locus esse posset: vnde de imperfecta viæ

(de qua solum poterat dubitare) quæstionem mouit, an, & cur eius permanentiam, & quando boni Ange- li scierint, mali vero ex suppositione, quod aliquan- do iusti (initio) inter bonos vixerint, & pariter sub- inde beati, tunc, & ante lapsum ab ea beatitudine fuerint sui casus ignari? quæstionis vero huius, ea solum tunc propoluit, quæ decisionis difficultatem, ostenderent, vt retulimus, lib. autem de corrept. & gra. c. 10. ei quæstioni respondit, ac simul, de qua beatitudine loquebatur, dam eam propoluit, expli- cuit: nempe de beatitudine viæ per iustitiam, & vi- tæ rectitudinem, non autem de propria, & perfecta beatitudine patriæ perpetua, & quæ à Deo immobi- les, ac inseparabiles reddit Beatos, eius verba sunt. Diabolus vero, & Angeli eius, & si beati erant, ante- quam caderent, & se in miseriam casuros nesciebant: erat tamen adhuc, quod eorum adderetur, beatitudi- nis, si per liberam arbitrium in virtute steterint (id est iustitiam rectitudinem, & iustitiam, quæ scilicet beatos fuisse dixerat antequam caderent) donec vitam sum- ma beatitudinis plenitudinem (quæ addenda illi non plena, ac summa beatitudinis, quæ beati in via erant) tanquam premium permanentiam acciperent: id est vt magna per spiritum s. data abundantia charitatis Dei cadere ulterius, non possent. & hoc de se certissi- me nossent. Hanc plenitudinem beatitudinis non ha- bebant. sed, quia nesciebant suam futuram miseriam, minore quidem, sed tamen beatitudine, siue vlla vitæ (id est iustitiæ, & vitæ rectitudinem) fruebantur. Nec aliud voluit Gennadius author libri de Ecclesia- sticis dogmatibus adscripti, & inserti operibus Augu- stini verbis illis ex c. 18. Tales creati sunt Angeli, vt si vellent in beatitudinis luce persisterent, si autem vellent, etiam tali potuissent, vnde Satan cum sa- quentibus se legionibus cecidit. Ex illis ex. c. 59. An- geli, qui in illa, quæ creati sunt beatitudine perseve- rant. Et idem est de aliis Patribus, ita loquentibus.

6. Opponitur denique idem Augustinus ex lib. 4. de Genesi ad litter. c. 24. dicens primo Angelos ab initio beatos fuisse beatitudine, quam nos speramus, sed in primis non solum patriæ beatitudinem spera- mus, sed iustitiæ, rectæque viæ toto eius tempore, neque ad mortem. Secundo: de beatitudine obie- ctivæ, non formaliter sumpta intelligit, nempe Deo ipso, quem, & si visione clara non tenuerint, posside- rint adeoque ardenter, & immobiliter Angeli amaverint in viâ, neque adeo iucunde, & secure trui- ti ipso fuerint, fide tamen tenuerunt, charitate ama- runt, eoque iucundissime delectabantur, vt, & homi- nes, qui visionis cum Dei affectivæ statum in hac vi- ta affectu sunt experientur, atque vtrique Deum ipsum in se ipso visione clara tenere, & immobiliter amare ardenter obinde sperant. De quo eodem c. 24. do- cere videtur Augustinus Angelos prius habuisse co- gnitionem matutinam, (quam ipse in clara Dei visio- ne ponit) quam vespertinam, quam abstractivam esse docet: cui videtur anouere s. Thomas q. 62. a. 1. ar- gumento, sed contra, verum (quidquid de mane, & vespere dierum creationis mundi nunc sit, & de Au- gustini allegorica intelligentia per claram Dei, & creaturarum, in Deo, & verbo cognitionem, quæ ma- ne sit, & abstractivam eorum obiectorum, & imper- fectiorem, quæ vespere intelligitur) hoc certum, ea intelligentia, Augustini supposita, & persistentes neque ipsum, neque vllum alium posse siue incon- sequentia, & contradictione docere, visionem Dei elaram, & creaturarum in ipso, quæ, ea intelligentia cognitio matutina, seu mane est, abstractivæ, seu im- perfectiori eorum obiectorum cognitioni præcel- sisse in duratione: tum, quia ea intelligentia, & in- terpretatio durationis, ac temporis, non est: quare, nec prius, & posterius temporarium capit. Secundo: quia, cum scripturæ textus vespertinam præcel- sisse, ad mane singulis creationis diebus apertissime referat, ea etiam allegorica intelligentia admittit, vespertina Angelorum cognitio matutina, in ordine ad tempo- ris, aut naturæ instantia iuxta textum præcel- sisse, dicendum necessario erit, nec, nisi ordine dignitatis matutinam vespertinæ cognitioni potuisse præcedere,

sed subsequi; & sane Augustinus in sua allegoria textus ordinem seruat, priusque Angelorum cognitionem abstractiuam, & obscuram, vespere imitativam posuit, post vero claram visionis in verbo, bonorum utique Angelorum, quibus post viam cursum, & statum, ac proinde tempore posterius in primum clara Dei visio, & creaturatum in verbo sine ulla abstractionis obscuritate maturine adinstat claritate donata fuit. Dixi n. i. neminem scholasticorum huic conclusioni fuisse aduersatum, & si sciam, pro opposita à Recentioribus nonnullis referti, Alexandrum Hugonem, & Gabrielem, & Gregorium, quia teste nostro Vasquez exactissimo Doctorum, ac mentis ipsorum scrutatore, & examinatore tres priores, ne animum quidem vnde trahi pro opposita conclusione possent scriptis suis obtulerunt. Gregorius vero in 2. d. 4. a. 1. solum docet, nec bonos, nec malos Angelos in perfectam beatitudine fuisse creatos, ex quo non censet in visione clara Dei transeuntur fuisse creatos, sine perpetuitate, ad perfectam beatitudinem necessariam, siquidem ex defectu claræ eius visionis æque, atque ex defectu perpetuitatis imperfecta esset eorum beatitudo. Secundo, quia inde solum, à perfecta beatitudine in bonis Angelis (quibus adfuit beatitudo in qua creati sunt perpetuas) potuit deficere.

QVÆSTIO IV.

De exercitio libertatis Angelorum in primo instanti creationis.

ANGELOS omnes, siue malos, siue bonos libertate arbitrii conditos esse, eamque in via, cum ad gratiæ augmentum, tum ad gloriæ præmium promerendum; tum ad gratiam præhabitam perdendam demerendamque gloriam, atque inferni pænas incurrendas exercuisse dogma Catholicum est, oppositumque, vt non hæresis formalis, aut hæresis proxima error est: quia de fide est Angelos bonos in iustitia contra tentationem persistisse, & persistentiam gloriam fuisse promeritos; malos autem tentatione cessasse, atque peccasse, vt d. sequente videbimus: quorum neutrum sine libertatis propriæ exercitio, ac plena, & absoluta deliberatione fieri potuit. Solum ergo exercitio libertatis absoluto ac plena deliberatione, in actu secundo, an Angelis in primo creationis instanti fuerit, vel potuerit adesse? disputari à Doctoribus Catholicis potest, atque à nobis præfati quæstione fufe, & scotism examinabitur, ex eius enim quæstionis rigido examine, & decisione lux ad plura, deinceps examinanda, ac solide decidenda parabitur non exigua, inquirimus autem de possibili solum non de facto: quia, & si de libertate ad meritum, ac demeritum gloriæ, seu peccandum alia de possibili, alia de facto quæstio, & ratio decidendi sit: sed vero admissa possibilitate, exercitij absoluti, libertatis, ac plenæ deliberationis, quæ ad alterum extremum, peccati non sit, in eo creationis instanti adfuisse de facto Angelis certum esse debet, quin vel vmbra fundamenti sit, vt eis negetur, & faciat locum, quæstioni: cum ex ea libertate affectus erga obiecta, vel eius omisio adesse tunc debeat.

CERTAMEN I.

Duplex opinio scholasticorum, earumque fundamenta debilia reiciuntur.

PRIMA ergo in quæstione propofita scholasticorum verum, non paucorum sententia fuit Angelos non potuisse exercitium libertatis plenamque deliberationem habere in primo instanti sue creationis, & si enim, de possibilitate exercitij libertatis absolute talis, ac plenæ deliberationis ad peccatum, & demeritum in eo instanti, atque ad materiam determinatam contracti ex instituto his locis disputent, ac definiant, tamen huius possibilitatem, ex impossibilitate plenæ deliberationis, & exercitij libertatis Angelicæ absolute talis, circa materiam, quamvis negant, & negandam probant. Hi vero sunt Magister in 2. d. 25. c. 2. Alexand. p. 1. q. 19. m. 1. a. 7. corp. & solut. Argumentor. Hugo Victorin. Summa sententiar. t. 1. c. 2. ex dictis à se 1. de sacramentis p. 5. c. 22. Albertus in 2. d. 1. a. 1. ad 1. 5. Bonau. eadem d. p. 2. a. 1. q. 2. ad 3. Ricardus a. 2. q. 3. Holcot. in 2. q. 3. ad 9. Capreol. d. 4. q. 1. a. 1. conc. 4. & a. 3. solut. argumentor. contra 4. conclus. Henricus opod. lib. 8. q. 10. Mito alios plures Dominicanos Thomistas, qui impossibilitatem peccati Angelorum in primo sue creationis instanti non ex impossibilitate plenæ deliberationis ipsorum vniuersum circa materiam peccati probant, & tuerentur, sed aliunde: quare, & si citatis conclusionibus de impossibilitate peccati Angelorum in primo instanti creationis ipsorum conueniant, non autem in principio impossibilitatis exercitij absoluti libertatis, plenæque deliberationis ipsorum instanti vnico indiuisibili temporis, de qua nunc agimus, & quod præfati Dominici possibiles absolute, & connaturaliter, possibile voluntati Angelicæ, imo, & creatæ cuius vniuersum, cum Angelico præceptore docent. Citati vero Doctores, qui possibilitatem exercitij absoluti libertatis, ac plenæ deliberationis creatæ voluntati negant, nec eadem, nec satis firma, plerumque, ratione videntur, quare eorum pleraque reicienda in primis erunt, ne is, cui deinceps conclusio placuerit, falsis ad eam tendam, & probandam principijs innitatur.

2. Probat primo Magister, Hugo Victorin. & Holcot. quia libertas essentialis, est circa futurum duratione: atqui in vnico instanti locus, non est futuritioni duratione exercitij libertatis, vt scilicet non sit in instanti duratione anteriore, qua sine illa causa, & potestas libera existat, vt illud duratione futurum possit respicere; ergo in instanti primo, vnico, & indiuisibili physico creationis Angelorum impossibile est absolute exercitium liberum, ac plenæ eorum deliberatio. Ceterum ratio hac merito à reliquis omnibus exploditur: cum satis ad exercitium liberum sit naturæ posterioritas respectu potentie indifferentis, ac libera, seu libertatis in actu primo, quin ad hanc exercendam obfit simultanea duratione exercitij, & operationis sue existentia cum ipsa; alioqui non, nisi ea, non existente, postmodum eius operatio exerceretur: quod essentia, & existentia physica, quam potentia libera, seu libertas in actu primo respectu exercitij, & operationis sue essentialiter claudit, omnino repugnat. Probat secundo: quia nihil productum potest operari in instanti eadem, quo producit; aut nequit esse exercitium liberum Angelorum, sine ipsorum operatione; ergo nequit esse exercitium liberum Angelorum in instanti illo primo, quo sunt creati. Maiorem probant, quia operationes, quarum vna alteram subsequitur natura sua, vt rei operatio ad eius productionem nequeunt esse tempore simul, ac est operatio, quæ ad alteram supponitur. Hac ratione vltis est Alexander à S. Thomas, & reliquis scholasticis merito reiectus.